
Book Review

ชื่อหนังสือ: กฎหมายอิสลามลักษณะอาญา
Islamic Criminal Law

ผู้เขียน: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลัยมาน ดอเลาะ
ดร.ญาดุลฮัก มิงสมร

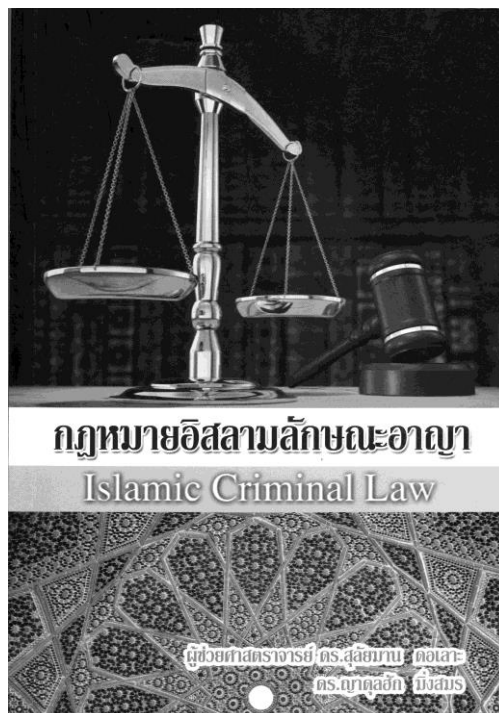
ปีที่พิมพ์ : พ.ศ. 2557

ผู้จัดพิมพ์: บรรลือการพิมพ์ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา

เลข ISBN: 978-616-374-124-0

จำนวนหน้า: 270 หน้า

ผู้ปริทัศน์ : ดร.มุหัมมัดรอฟลี แวหะมะ
อาจารย์ประจำภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

กฎหมายอิสลามลักษณะอาญา

ปัจจุบันในประเทศไทยกฎหมายอิสลามเป็นที่สนใจอย่างกว้างขวาง แต่ตำราหรือหนังสือกฎหมายอิสลามที่เป็นภาษาไทยยังมีจำนวนจำกัดมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนังสือฉบับแปลจากภาษาอื่นหรือเป็นเพียงการนำเสนอเนื้อหากฎหมายอิสลามระดับเบื้องต้นเท่านั้น หนังสือกฎหมายอิสลามในฉบับภาษาไทยที่มีความลุ่มลึกในเชิงวิชาการมีจำนวนน้อยมาก หนังสือ “กฎหมายอิสลามลักษณะอาญา” เล่มนี้ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่สู่สายตาผู้อ่านในปี พ.ศ. 2557 ถือว่าเป็นผลงานวิชาการด้านกฎหมายอิสลามลักษณะอาญาที่มาจากการศึกษา ค้นคว้าอย่างลุ่มลึกในเชิงวิชาการเล่มหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมของรองศาสตราจารย์ ดร.ชากรียา หะมะ ที่ได้เขียนไว้ว่า “หนังสือเล่มนี้ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะอาญาและสามารถเป็นแหล่งอ้างอิงสารัตถะที่เป็นภาษาไทยได้เป็นอย่างดี” ประกอบกับผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ทั้งสองท่านล้วนได้รับการศึกษาระดับปริญญาเอกทางกฎหมายจากต่างประเทศ นอกจากนี้หนังสือเล่มนี้ยังเป็นผลงานเพื่อขอตำแหน่งทางวิชาการในระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ของผู้เขียนอีกด้วย ซึ่งได้รับการตรวจสอบคุณภาพอย่างเข้มข้นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จึงสามารถมั่นใจได้ว่าหนังสือเล่มนี้มีคุณภาพทางวิชาการในระดับหนึ่ง

ผู้เขียนได้ปรารภในบทนำถึงเจตนารมณ์และความจำเป็นในการเขียน

หนังสือเล่มนี้ว่า กระแสตะวันตกที่ทำให้สังคมเข้าใจคลาดเคลื่อนอย่างรุนแรงต่อบทบัญญัติอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้กระทำผิดทางอาญาในอิสลาม จนมีการกล่าวขานว่าอิสลามเป็นศาสนาที่ป่าเถื่อนโหดร้ายและไร้มนุษยธรรมในการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา เช่น การตัดมือ การเชือดคอ การประหารชีวิตหรือการขว้างก้อนหินต่อผู้กระทำความผิดฐานผิดประเวณี เป็นต้น ซึ่งความจริงแล้วการพิจารณาโทษลักษณะอาญาในอิสลามในแง่คดีความย่อมมีกระบวนการวิธีพิจารณาที่ชัดเจน ถูกต้องและเป็นธรรม ผู้เขียนพยายามนำเสนอข้อเท็จจริงในกฎหมายอิสลามลักษณะอาญาเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเจตนารมณ์กฎหมายอิสลามได้ถูกต้อง

ลักษณะเด่นของหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้พยายามบูรณาการในส่วนที่เป็นกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติในเล่มเดียวกันเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่าย ถึงแม้ว่ามีพื้นฐานองค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอิสลามน้อยก็ตาม นอกจากนี้ผู้เขียนใช้ภาษาที่เรียบง่ายที่ทุกคนสามารถเข้าใจได้ สำหรับศัพท์เฉพาะทางกฎหมายอิสลามบางคำที่เข้าใจยากผู้เขียนใช้วิธีอธิบายในเชิงอรรถ หรือใช้ภาษาอังกฤษกำกับ ส่วนหลักฐานที่เป็นตัวบทอัลกุรอานหรือหะดีษผู้เขียนยังคงนำตัวบทดั้งเดิมที่เป็นภาษาอาหรับพร้อมกับความหมายที่เป็นภาษาไทย แหล่งอ้างอิงของหนังสือเล่มนี้ส่วนใหญ่เป็นภาษาอาหรับ ซึ่งผู้เขียนทั้งสองมี

ความเชี่ยวชาญในภาษาอาหรับเป็นอย่างดี โดยอ้างอิงแบบเชิงอรรถและมีบรรณานุกรมท้ายเล่มพร้อมถอดตัวอักษรเป็นภาษาไทยเพื่อให้ผู้ที่ไม่สันักภาษาอาหรับสามารถอ่านได้

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด 12 บท ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน กล่าวคือ ส่วนแรกเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับภาคความผิดและบทลงโทษประเภทฆาตกรรมทดแทน (กิย็อศ) ซึ่งอยู่ในบทที่ 1- 4 ส่วนที่สองเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับภาคความผิดและบทลงโทษประเภทถูกกำหนดอย่างชัดเจน (ฮัด) ซึ่งอยู่ในบทที่ 5- 11 และส่วนที่สามเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับภาคความผิดและบทลงโทษประเภทไม่กำหนดโทษ (ตะอฺฮิร) ซึ่งอยู่ในบทที่ 12 และที่สำคัญผู้เขียนไม่ได้ยึดแนวทัศนะของมัซฮับใดมัซฮับหนึ่งเป็นการเฉพาะ จึงทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจถึงเหตุผลความหลากหลายของทัศนะอย่างกว้างขวาง แต่อย่างไรก็ตามยังอยู่ในกรอบของมัซฮับทั้ง 4 เป็นหลัก อันได้แก่ มัซฮับหะนะฟียะ มาลิกียะ ชาฟีอียะและมัซฮับหัมบะลียะ เนื้อหาของแต่ละบทสามารถสรุปได้ดังนี้

บทที่ 1 ความผิดต่อชีวิต (Offence Against Life) ซึ่งประกอบด้วยความหมายของความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ที่มาของบทบัญญัติความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ประเภทของการฆ่าผู้อื่น ตามทัศนะของนักกฎหมายในมัซฮับต่าง ๆ ผู้เขียนได้สรุปข้อแตกต่างระหว่างกฎหมายอิสลามกับกฎหมายระบบอื่นว่า กฎหมายอิสลามถือว่าการฆ่าคนไม่ใช่เป็นความผิดเด็ดขาดทางอาญา หากแต่เป็นความผิดทาง

แพ่งอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากผู้กระทำความผิดอาจจ่ายดียัต (สินไหมทดแทน) แก่ผู้เสียหายหรือญาติใกล้ชิดก็ได้

บทที่ 2 ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ซึ่งประกอบด้วยนิยาม องค์ประกอบและบทลงโทษของความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา บทลงโทษนั้นแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ บทลงโทษประเภทหลัก บทลงโทษประเภทแทนและบทลงโทษประเภทผลพลอย ในท้ายบทผู้เขียนได้นำตารางแสดงวิธีคิดมูลค่าเงินสกุลดีนาร์และเงินสกุลดิรฮัมในอดีตเพื่อกำหนดค่าดียัต (สินไหมทดแทน)

บทที่ 3 ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยกึ่งเจตนา ซึ่งรายละเอียดประกอบด้วยนิยาม องค์ประกอบและบทลงโทษฐานฆ่าผู้อื่นโดยกึ่งเจตนา รวมทั้งบทลงโทษฐานประทุษร้ายต่อร่างกาย ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอรายละเอียดตามทัศนะต่าง ๆ ของแต่ละมัซฮับอย่างน่าสนใจ นอกจากนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงประเภทของบาดแผล ตลอดจนตารางวิธีคิดพิกัดสินไหมทดแทนสำหรับบาดแผลประเภทต่าง ๆ อย่างละเอียด ซึ่งผู้เขียนได้อ้างจากประมวลกฎหมายอิสลามลักษณะอาญาของรัฐตรังกานู ประเทศมาเลเซีย

บทที่ 4 ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา ซึ่งประกอบด้วยนิยาม องค์ประกอบและบทลงโทษความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา ในบทนี้ผู้เขียนได้เพิ่มวิธีพิจารณาความอาญาในคดีฆ่าผู้อื่นและประทุษร้ายต่อร่างกาย ซึ่งโดยทั่วไปความผิดสามารถพิสูจน์ได้ 3 วิธีคือ

การให้การของพยานบุคคล การสารภาพผิดของฆาตกรและการสาบาน ผู้เขียนได้นำเสนอรายละเอียดอย่างลุ่มลึกเพื่อแสดงถึงคุณธรรมในกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาในอิสลาม

บทที่ 5 ความผิดฐานผิดประเวณี ในบทนี้ผู้เขียนได้เกริ่นนำด้วยการให้ความสำคัญของกฎหมายอิสลามต่อศีลธรรมทางเพศ และต่อดั้วที่มาจากบทบัญญัติความผิดฐานผิดประเวณี การจำกัดความของการผิดประเวณีตามทัศนะของนักกฎหมายในสังกัดมัซฮับต่าง ๆ องค์ประกอบและบทลงโทษฐานผิดประเวณี นอกจากนี้ผู้เขียนได้นำเสนอทัศนะต่าง ๆ ของนักกฎหมายที่มีต่อพฤติกรรมการร่วมสังวาสทางทวารหนัก การสมสู่ระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิง และการพยายามหลั่งน้ำกาม นอกจากนี้ในท้ายบทผู้เขียนได้นำเสนอวิธีพิจารณาความอาญาในความผิดฐานล่วงล้ำผิดประเวณี ซึ่งสามารถพิพากษาโดยอาศัย 3 วิธีด้วยกันคือ การพิพากษาโดยอาศัยพยานบุคคล การพิพากษาโดยอาศัยการสารภาพของผู้กระทำผิด หรือการพิพากษาโดยอาศัยพยานแวดล้อมกรณี แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีความเห็นต่อท้ายว่า ถ้าพึ่งอาศัยพยานแวดล้อมอย่างเดียวอาจพิสูจน์ได้ว่าจำเลยกระทำความผิดจริง จะต้องมีหลักฐานอื่น ๆ มาสนับสนุนเพราะอาจตกอยู่ในสภาวะการณ์พิพากษาที่คลุมเครือ ซึ่งขัดแย้งกับหลักที่ว่า จงหลีกเลี่ยงการลงโทษฮัฎเมื่อมีความคลุมเครือ

บทที่ 6 ความผิดฐานใส่ร้ายผู้อื่นผิดประเวณี ซึ่งประกอบด้วยนิยามของความผิดฐานใส่ร้ายผู้อื่นผิดประเวณี ประเภทของการใส่ร้ายผู้อื่น ที่มาของบทบัญญัติความผิดฐานใส่ร้ายผู้อื่นผิดประเวณี องค์ประกอบของความผิดตลอดจนบทลงโทษสำหรับผู้กระทำผิดฐานใส่ร้ายผู้อื่นผิดประเวณี ในท้ายบทผู้เขียนได้นำเสนอวิธีพิจารณาความอาญาในฐานความผิดใส่ร้ายผู้อื่นผิดประเวณี

บทที่ 7 ความผิดฐานดื่มสุรา ในบทนี้ผู้เขียนได้เกริ่นนำเกี่ยววิทยปัญญาของกฎหมายอิสลามในการห้ามดื่มสุรา การประทานโอองการอัลกรุอานบัญญัติห้ามดื่มสุราต่อด้วยความหมายสุราตามทัศนะของนักกฎหมายในมัซฮับต่าง ๆ องค์ประกอบความผิดฐานดื่มสุรา เงื่อนไขของการดื่มสุรา ทัศนะต่าง ๆ ของนักกฎหมายต่อการใช้สุราเพื่อการบำบัดรักษา บทลงโทษและวิธีพิจารณาความอาญาในความผิดฐานดื่มสุรา นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้กล่าวถึงยาเสพติดอื่น ๆ รวมถึงบุหรี่ซึ่งมีผลร้ายต่อร่างกาย สติปัญญาและสังคม คล้ายคลึงกับการดื่มสุรา แต่นักกฎหมายในอดีตมิได้กำหนดบทลงโทษเหมือนกับการดื่มสุรา อย่างไรก็ตามประเทศมุสลิมบางประเทศในปัจจุบันได้จัดยาเสพติดทุกประเภทให้อยู่ในมาตราเดียวกันกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และมีบทลงโทษเหมือนกัน

บทที่ 8 ความผิดฐานลักทรัพย์ ซึ่งประกอบด้วยความหมายของการลักทรัพย์ ที่มาของบทบัญญัติความผิดฐานลักทรัพย์

องค์ประกอบ บทลงโทษและวิธีพิจารณาความอาญาในความผิดฐานลักทรัพย์ ผู้เขียนได้นำเสนอทัศนะต่าง ๆ ที่แตกต่างกันในการกำหนดจำนวนพิกัดขั้นต่ำสุดสำหรับทรัพย์ที่ถูกขโมยที่จะต้องถูกลงโทษโดยการตัดมือ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าความแตกต่างนั้นอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ทางสังคมที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงสรุปว่า การกำหนดจำนวนพิกัดจะต้องเป็นดุลยพินิจของศาลของแต่ละประเทศโดยยึดค่าครองชีพแต่ละวันของประชาชนในประเทศนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ นอกจากนี้ผู้เขียนได้อธิบายถึงวิถียุติธรรมของการลงโทษโดยการตัดมือในกฎหมายอิสลามว่าเป็นการทำลายเครื่องมือที่ใช้ในการขโมยนั่นก็คือมือ แต่ในขณะเดียวกันมืออาจเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพของคนกลุ่มหนึ่งด้วย เมื่อจำเลยถูกตัดมือแล้ว รัฐมีส่วนในการช่วยเหลือให้จำเลยสามารถดำรงชีวิตต่อไปในสังคมอย่างไร ซึ่งหากผู้เขียนได้เพิ่มเติมในส่วนนี้บทนี้ จะมีความสมบูรณ์มากขึ้น

บทที่ 9 ความผิดฐานปล้นสะดม ซึ่งประกอบด้วยนิยาม ที่มาของบทบัญญัติ เจื่อนไขและบทลงโทษ ตลอดจนวิธีการลงโทษ ผู้กระทำความผิดฐานปล้นสะดม ซึ่งมี 4 กรณี คือ กรณีผู้ต้องหาชิงทรัพย์อย่างเดียว กรณีผู้ต้องหาฆ่าเจ้าทรัพย์อย่างเดียว กรณีผู้ต้องหาสังหารเจ้าทรัพย์และชิงทรัพย์ และกรณีผู้ต้องหาปิดทางสัญจรเพื่อให้ผู้สัญจรเกิดความหวั่นเกรง แต่มิได้ชิงทรัพย์และมิได้สังหารเจ้าทรัพย์

บทที่ 10 ความผิดฐานกบฏต่อรัฐที่ทรงความยุติธรรม ซึ่งผู้เขียนเริ่มด้วยความหมายของความผิดฐานกบฏ กล่าวคือบุคคลที่นับถือศาสนาอิสลามลุกขึ้นต่อต้านและทรยศต่อผู้นำมุสลิมที่ปกครองประเทศโดยยุติธรรม ต่อด้วยที่มาของบทบัญญัติ และองค์ประกอบที่สำคัญของความผิดฐานกบฏ ซึ่งมี 3 ประการคือ 1) มีการปฏิเสธความเป็นผู้นำและพยายามก่อกบฏเพื่อถอดถอนผู้นำมุสลิมที่ยุติธรรม 2) มีการต่อต้านโดยใช้กำลังอย่างเปิดเผย และ 3) มีความสมใจหรือจงใจเพื่อถอดถอนผู้นำมุสลิมโดยใช้กำลัง ความผิดอาญาฐานกบฏต่อรัฐที่ในบทนี้ผู้เขียนเจาะจงเฉพาะรัฐอิสลามหรือผู้นำที่เป็นมุสลิมเท่านั้นหรืออีกนัยหนึ่งทั้งโจทก์และจำเลยเป็นมุสลิม ซึ่งหากผู้เขียนสามารถเพิ่มเติมเนื้อหาในกรณีมุสลิมลุกขึ้นมาก่อกบฏต่อผู้นำที่ไม่ใช่มุสลิมที่ปกครองประเทศอย่างยุติธรรมด้วยบทนี้ก็จะมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

บทที่ 11 ความผิดฐานพ้นจากสภาพการเป็นมุสลิม ซึ่งประกอบด้วยความหมาย ที่มาของบทบัญญัติ องค์ประกอบของความผิด และบทลงโทษฐานพ้นจากสภาพการเป็นมุสลิม การดูหมิ่นศาสนาตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศมุสลิมต่าง ๆ เช่น ประเทศมาเลเซีย ประเทศปากีสถาน ประเทศอินโดนีเซีย นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ยกตัวอย่างคำพิพากษาในคดีความผิดฐานดูหมิ่นศาสนาของประเทศมุสลิมต่าง ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันในบริบทของแต่ละประเทศ ในท้ายบทผู้เขียน

ได้นำเสนอปฏิกริยาประเทศมุสลิม ที่มีต่อนวนิยาย The Satanic Verses ผลงานของ Salman Rusdie ที่ดูหมิ่นศาสนาอิสลาม

บทที่ 12 ความผิดที่มีบทลงโทษประเภทไม่มีการกำหนดโทษ (ตะอฺซีร) ซึ่งเป็นบทสุดท้ายของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนเริ่มด้วยนิยามตะอฺซีรตามทัศนะของนักกฎหมายในมัซฮับต่าง ๆ วิทยปัญญาของการลงโทษโดยการตะอฺซีร ประเภทความผิดที่มีบทลงโทษประเภทตะอฺซีร ซึ่งประกอบด้วยความผิดที่ศาสนาห้าม ความผิดที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ในส่วนรวม และความผิดเล็กน้อยต่อด้วยบทลงโทษในความผิดที่มีบทลงโทษประเภทตะอฺซีร ผู้เขียนได้อธิบายถึงเจตนารมณ์ของบทลงโทษประเภทตะอฺซีรว่า เพื่อเป็นอำนาจของผู้ปกครองหรือผู้พิพากษาในการพิจารณากำหนดบทลงโทษให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความเหมาะสมของสังคมและประเทศนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสั่งสอนให้ผู้กระทำความผิดกลับใจไม่หวนไปกระทำความผิดอีก อีกทั้งยังเป็นการเตือนให้บุคคลอื่นเกรงกลัวที่จะกระทำความผิดเช่นนั้นด้วย

โดยสรุปแล้วหนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะอาญาอย่างครอบคลุม ซึ่งสามารถสะท้อนถึง

เจตนารมณ์หลักของกฎหมายอิสลามในอันที่จะปกป้องสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ให้มีความปลอดภัยทั้ง 5 ประการอย่างชัดเจนกล่าวคือ ศาสนา ชีวิต ทรัพย์สิน สติปัญญา เกียรติยศ และเชื้อสายวงศ์ตระกูล กฎหมายอิสลามลักษณะอาญาไม่ใช่เป็นเพียงทฤษฎีที่ปรากฏในคัมภีร์หรือตำราเท่านั้น หากแต่มีการบังคับใช้อย่างสมบูรณ์ในยุคสมัยการปกครองของอิสลามนับตั้งแต่สมัยของท่านนบี เคาะลีฟะฮ์ อรรอซิดูน เคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ เคาะลีฟะฮ์อับบาสิยะฮ์จนถึงเคาะลีฟะฮ์อุมมาเนียยะฮ์ กฎหมายอิสลามลักษณะอาญาไม่ได้โหดร้ายป่าเถื่อนอย่างที่ถูกลกล่าวหา วาดภาพป้ายสีโดยกลุ่มที่ไม่เข้าใจอิสลาม ในท่ามกลางสังคมที่เต็มไปด้วยอาชญากรรมที่แทบจะหาความปลอดภัยไม่ได้อย่างปัจจุบันนี้ กฎหมายอาญาอิสลามถือว่าเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถทดแทนกฎหมายระบบอื่น ๆ มุสลิมเชื่อว่าหากสังคมใดสามารถนำกฎหมายอิสลามลักษณะอาญามาบังคับใช้อย่างสมบูรณ์ย่อมสามารถนำความสงบสุขแก่สังคมนั้นอย่างยั่งยืน หนังสือเล่มนี้สามารถยืนยันในความเชื่อดังกล่าวนี้อย่างดี กล่าวโดยสรุปแล้ว ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามควรแก่การอ่านและครอบครองหนังสือเล่มนี้เป็นอย่างมาก